

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ІМПЕРАТИВ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Сьогодні широко обговорюється проблема модернізації економіки України, її входження до групи високорозвинутих країн. Вітчизняною економічною наукою переконливо визнано та обґрунтовано, що соціально-економічні перетворення, проведені в нашій країні протягом останніх двадцяти років, призвели до руйнування значної частини елементів технологічної системи, а нові створюються досить повільно, стримуючи загальний економічний поступ.

У країні є унікальні передові технології в ряді секторів промисловості, що спираються на досягнення вітчизняної фундаментальної та прикладної науки, традиції української наукової школи та втілені у виробках, а за багатьма параметрами не поступаються світовим аналогам. Зосереджені вони насамперед у галузях ВПК, авіакосмічній промисловості, суднобудуванні, виробництві електронної техніки тощо. Освоєння експортного потенціалу цих та інших наукомістких галузей передбачає адаптацію втілених у їхній продукції технологій до вимог, що висувуються світовим ринком до ефективності виробництва. Це слугуватиме стимулом до підвищення технологічного рівня й конкурентоспроможності таких технологій та пов'язаних із ними вітчизняних виробництв.

У зв'язку з цим ключовим постає завдання концептуального обґрунтування технологічного способу виробництва, узагальнення методичних підходів до оцінки технологічного рівня розвитку галузей промисловості та встановлення критеріїв і параметрів визначення пріоритетів розвитку промисловості. Все це можливо на основі розробленої та адаптованої до умов національної економіки методології технологічного прогнозування.

У монографії¹, що рецензується, авторами на високому науково-методологічному й практичному рівні досліджено комплекс проблем, включаючи розвиток наукомістких технологій, формування технологічної інфраструктури на мікро- та макрорівнях; сформульовано нові підходи до врахування технологічного фактора галузей промисловості та обґрунтовано технологічні пріоритети розвитку економіки.

Розмірковуючи над причинами поступового, проте динамічного процесу втрати технологічної потужності української держави протягом усього періоду її незалежності, автори ставлять за мету розкрити сутність технологічного імперативу² соціально-економічного розвитку та проаналізувати характер впливу технологічних інновацій на виник-

нення глобальної фінансово-економічної кризи для обґрунтування положення про необхідність врахування технологічного фактора в якості основного чинника розробки та реалізації стратегії розвитку економіки України. Досягти зазначеної мети їм вдалося.

Як справедливо наголошують автори, зв'язок технологічного базису з технологічним імперативом особливо помітний в Україні, адже нехтування останнім на протигагу соціогуманітарному підходу (який, до речі, теж був лише задекларований в освітній концепції середини 90-х років) все більше виштовхує її з когорти технологічно впливових держав (а отже, і незалежних економічно), змушуючи купувати зарубіжні технологічні розробки, на жаль, нерідко створені на базі вітчизняного технологічного знання.

У монографії розглянуто концептуальні засади циклічності технологічного розвитку, стратегічних національних пріоритетів; розкрито сутність та обґрунтовано необхідність застосування методології технологічного прогнозування; наведено результати системного аналізу ролі технологічного фактора в забезпеченні соціально-економічного розвитку економіки України. Здійснено оцінку співвідношення фінансового й технологічного імперативу та інвестиційного ресурсу розвитку національного виробництва, виявлено й обґрунтовано тенденції їхнього розвитку. Запропоновано комплекс методичних та організаційних заходів щодо активізації організаційного ресурсу держави й бізнесу в контексті реалізації принципу технологічного імперативу соціально-економічного розвитку.

На основі ретроспективного аналізу узагальнено методологічні підходи щодо визначення циклічних моделей технологічного розвитку, розглянуто зміст та особливості практичного використання основних наукових методів циклічного моделювання технологічного розвитку; запропоновано концептуальну модель системи технологічного прогнозування, в основі якої — формування «комунікаційної платформи» як інструменту для здійснення спільних системних зусиль держави, бізнесу і науки в напрямі визначення інноваційних викликів, розробки необхідної стратегічної програми підготовки кадрів та досліджень, визначенні шляхів реалізації цієї програми й використанні відповідних результатів при виробництві продукції та послуг. Розроблено методичний інструментарій формування дорожньої

карти як одного з методів технологічного прогнозування розвитку економічних процесів на рівні галузі (компанії).

За розробленою оригінальною методикою здійснено стратифікацію країн за рівнем технологічного розвитку й трансферу технологій, що дозволяє конкретизувати місце України в міжнародних рейтингових порівняннях та визначити ступінь впливу технологічного фактора на рівень конкурентоспроможності; вдосконалено науково-методичні підходи до виявлення фінансових передумов відтворення виробничого потенціалу підприємств промисловості, структурованих за технологічними укладами, що дозволяє оцінювати вплив фінансового стану підприємств на забезпечення прогресивних технологічних зрушень.

Заслугують на особливу увагу розроблені підходи до формування економетричних методів, що враховують специфіку постіндустріального виробництва. Зокрема, запропоновано уточнення формул отримання прибутку на ринку інтелектуальної власності; здійснено обчислення виробничої активності мережі та ресурсів мережі для потреб постіндустріального виробництва. Розроблено пропозиції (законодавчого та організаційного рівнів) щодо врахування постіндустріальних методів виробництва як світового тренду в Україні; запропоновано термінологічну та методологічну базу для подальших досліджень щодо технологічної модернізації структури виробництва відповідно постіндустріальних вимог.

У контексті модернізації промислового комплексу України здійснено оцінку структурних технологічних змін за допомогою критерію належності тих чи інших виробництв до певного технологічного укладу, який виокремлюється з урахуванням наукомісткості виробництва галузей і підгалузей промисловості.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, відображені в монографії як результат дослідження, є достатньо обґрунтованими й достовірними завдяки глибокому узагальненню теоретичних концепцій інноваційного розвитку інституційної економіки, а також використанню широкого спектру методичного інструментарію для аналізу процесу трансформації вітчизняної промисловості. У процесі проведеного дослідження авторами опрацьовано та використано великий масив статистичної інформації, що дозволило отримати оригінальні результати. Дослідження здійснювалось на широкій методичній основі, включаючи статистичні

методи структурного аналізу, метод аналогій, анкетування, експертної оцінки та інші. Основні положення роботи зорієнтовані на високий рівень впровадження завдяки глибокому теоретико-методологічному обґрунтуванню основних засад інноваційної та інвестиційної політики й напрацюванню конкретних рекомендацій уряду та відповідним міністерствам України щодо її реалізації.

Практична цінність дослідження обумовлюється також можливістю використання методичних розробок у макроекономічному та технологічному прогнозуванні, а рекомендацій щодо державної економічної політики – в організації управління та регулювання національною економікою.

Детальне ознайомлення зі змістом монографії «Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку економіки України» дозволяє зробити висновок, що зазначена робота вміщує наукові результати, які в сукупності розв'язують важливі науково-прикладні проблеми розвитку економіки України, роблять сут-

тєвий внесок у розвиток теорії економічного розвитку та методології прогнозування економічних процесів у промисловості з урахуванням технологічного фактора. Автори переконують, і з цим слід погодитись, що як в економіці, так і в соціальній сфері України повинна підвищуватися керованість за рахунок правильного спрямування організаційного ресурсу на всіх щаблях управління інноваційним процесом для відновлення інфраструктури, модернізації економіки й інноваційної активності, розумно визначивши вектор технологічного розвитку.

В. МУНТІЯН,

**доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент
Національної академії наук України**

1 Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія / [Федулова Л.І., Бажал Ю.М., Осецький В.Л. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. — К., 2011. — 656 с.

2 Імператив (лат.) — вимога, наказ, закон; із появою кантовської «Критики практичного розуму» імператив — це загальнозначущий моральний припис, на протипагу особистому принципу (максимі); правило, що виражає повинність (об'єктивний примус поводитись так, а не інакше); за Кантом: «Поводься так, щоб твоя поведінка могла слугувати зразком загального законодавства».